

Recenze

Pavel Hošek, *Jako anděl s polámanými křídly. Duchovní profil Karla Kryla*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2025, 220 stran, ISBN: 978-80-7325-607-4

Nakladatelství CDK vydalo poslední knihu prof. Pavla Hoška, religionisty z ETF UK, *Jako anděl s polámanými křídly. Duchovní profil Karla Kryla*. Jsem filosof výchovy. Proto hned na začátku této recenze přiznávám, že neumím číst knihy jinak než pedagogickým prizmatem. Budu se tedy v tomto textu dotýkat otázek formování osobnosti, výchovy k pravdě a charakteru. Hoškova kniha si to navíc žádá sama: autor totiž nečte Kryla pouze jako rebela s kytarou, ale jako muže, který svými písněmi i životem formoval druhé – často nevědomky – po celé generace.

Pavel Hošek si hned v úvodu klade otázku, proč Kryl stále přitahuje mladé lidi, kteří nepamatují srpen 1968 ani listopad 1989, a přesto si jeho písně poslechnou i zazpívají. Tato otázka není banální: spousta autorů, kteří psali a zpívali v atmosféře normalizace, upadla do zapomnění. Krylův hlas však přetrval. Odpověď, kterou Hošek nabízí, zní: protože jeho dílo má duchovní rozměr, který překračuje hranice dějin a politických kontextů. Proto i Hoškova kniha není ani hudební studium, ani klasickou biografii. Spíše bych ji nazval teologicko-literární esejí o smyslu Krylova díla. Metoda, kterou Hošek zvolil, je religionistická: ukazuje Kryla jako básníka, který byl inspirován biblickými příběhy, prorockými obrazy i duchovní tradicí Evropy. Čtenář dostává do ruky text, který se opírá o odbornou literaturu (čteme odkazy na Assmanna, Webera, Ricoeura aj.), ale přesto zůstává přístupný a čtivý. Někde působí až osobně: Hošek mluví o tom, jak se v jeho vlastní rodině zpívaly Krylovy „žalmy“ – a tím propojuje akademickou erudici s osobním zaujetím.

Ústřední metafora knihy, obsažená již v názvu, je výstižná. „Anděl s polámanými křídly“ není bytost triumfu, ale symbol posla, který navzdory slabosti „nese zprávu“. Je to obraz, který můžeme číst mnoha způsoby. V pedagogické perspektivě je to připomínka, že vychovatel nemusí být dokonalý, aby byl věrohodný. Učitel, rodič či mentor může být sám zraněný, unavený, „polámaný“, a přesto může vést k pravdě. V tom je Kryl inspirativní. Byl nedokonalý: hádavý, provokativní, „půlkacíř určený“, jak sám sebe nazýval, často ztrácel sympatie. A přece zůstal věrný svému poslání. Hošek tuto ambivalenci neschovává. Připomíná, že Kryl nebyl žádným svatým hrdinou, ale člověkem s ostrými hranami. A právě v tom je jeho síla. Výchova totiž není předávání dokonalých vzorců, nýbrž ukazování, že i v nedokonalosti může být věrnost pravdě.

Kniha má několik tematických bloků. Jeden z nejzajímavějších je ten, v němž Hošek sleduje Krylovo čtení Bible. Kapitoly s názvy jako „Žalmy, modlitby básníků“ nebo „Bratrovrah Kain“ ukazují, jak hluboce se biblické obrazy propsaly do Krylova básnického jazyka. Jeho písně jsou moderními žalmy, někdy stížnostmi proti bezpráví, jindy modlitbami za svobodu. Kryl dokázal biblickou

poetiku aktualizovat: apokalyptické obrazy, které v jeho písniích nacházíme, jsou zároveň obrazem komunistického útlaku i varováním před každou podobou lži.

Hošek zároveň pečlivě připomíná, že prorok není především věstec budoucnosti, ale ten, kdo „odhaluje modlářství“, „zastává se lidí na okraji“ a „varuje“. Kryl touto optikou vystupuje jako básník-prorok, který odmítal pohodlné kompromisy. To jej činilo v exilu jedinečným a doma po roce 1989 často nepohodlným. Zůstal hlasem, který se těžko začleňoval do nových pořádků, protože příliš hlasitě pojmenovával jejich slepá místa.

Pro mě jako filosofa výchovy je cenné, že Hošek ukazuje Kryla jako svého druhu pedagoga. Nikdy nezasedl za učitelskou katedru, a přesto formoval charakter tisíců. Jeho písni lze chápat jako „kurikulum pro duši“ – krátké lekce o odvaze, pravdě a odpovědnosti. Od Žalmů přes Kaina a Ábela až po Apokalypsu. Ať vědomě či nevědomě, jeho poezie zrcadlila základní narativ dějin spásy: boj světla s temnotou, volbu mezi pravdou a lží, životem a smrtí. Bez moralizování světský bard-prorok svou písni suploval roli, již by v ideální společnosti měly sehrát školy, instituce a církve: vést lidi k pravdě a odpovědnosti. Kryl se ovšem nebál vyslovit k aktuálním tématům bez veršů a bez kytary. Možná právě výroky jako tento jej pro mnohé činily po r. 1989 nepohodlným „vychovatelem“:

„Moc bych doporučoval nevychovávat děti k tomu věčařství, abychom totiž nepřeválcovali jeden bolševismus druhým bolševismem. Spousta zbytečných krámů nahrazuje dosavadní hodnoty. Například elektronické hračky pro děti, elektronické hry, kdy skákal panáček přes jiné panáčky. Děti u nich tráví sedm, osm i devět hodin, ničí si oči, ničí si duši.“

Co chtěl Hošek svou knihou říct? Především to, že Krylovo dílo je třeba číst duchovním interpretačním klíčem. Nejde jen o písni jedné generace, ale o texty, které se dotýkají základních otázek lidské existence. Kryl je tím andělem s polámanými křídly: zraněný, z vlastní země vyhnaný, ne vždy pochopený, a přece věrný svému poslání. To je obraz, který se nehodí do žádného triumfálního patosu, ale právě proto je pravdivý a přesvědčivý.

Hošek také ukazuje, že Kryl není jen symbolem „odporu“ proti jedné epoše. Je to básník, jehož jazyk a obrazy mají sílu oslovovat i dnes, v době, kdy se možná potýkáme s jinými hrozbami – relativizací pravdy, relativizací hodnot, krizí charakteru, krizí smyslu. V tom spočívá aktuálnost knihy: ne v nostalgii, ale v nabídce duchovní orientace.

Závěrem: *Jako anděl s polámanými křídly* není hagiografie ani definitivní portrét. Je to religionistovo pozvání k rozhovoru – se samotným Krylem, s jeho dobou, ale i s námi. Hošek nechce Kryla idealizovat, ale ukazuje, že i hlas „uříceného půlkacíře“ může být prorocký.

Jan Hábl
(jan.habl@uhk.cz)